

Головне управління ДСНС України в Івано-Франківській області

«Завдання та обов'язки керівника гасіння пожежі»

Нормативні вимоги до діяльності керівника гасіння пожежі в Україні встановлюються кількома основними нормативними актами у сфері цивільного захисту та пожежогасіння. Головним документом є Кодекс цивільного захисту України, а також Статут дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж.

Кодекс цивільного захисту України. Стаття 80. Гасіння пожеж.

Організацію гасіння пожежі та керівництво силами, які залучаються для цього, здійснює керівник гасіння пожежі. Керівництво гасінням пожежі здійснює старша за посадою особа територіального органу (у разі його утворення) або пожежно-рятувального підрозділу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, яка прибула до місця пожежі і має допуск до самостійного виконання обов'язків керівника гасіння пожежі.

На об'єктах та територіях, де утворені відомчі пожежно-рятувальні підрозділи, керівництво гасінням пожежі здійснює старша за посадою особа відповідного центрального органу виконавчої влади або його підрозділу, яка прибула до місця пожежі.

На об'єктах та територіях, де функціонують місцеві та добровільні пожежно-рятувальні підрозділи, керівником гасіння пожежі до прибуття посадової особи, зазначеної в абзаці першому цієї частини, є присутня на пожежі старша за посадою особа такого підрозділу.

Усі пожежно-рятувальні підрозділи, що залучаються до гасіння пожежі, підпорядковуються керівнику гасіння пожежі. Ніхто не має права втручатися в діяльність керівника гасіння пожежі.

Статут дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж (р. II, гл. 9).

Керівництво гасінням пожежі здійснює старша за посадою особа територіального органу або пожежно-рятувального підрозділу ДСНС, яка прибула до місця пожежі і має допуск до самостійного виконання обов'язків КГП. КГП є єдиначальником і йому підпорядковуються всі підрозділи, служби та інші сили, які залучено до гасіння пожежі. КГП забезпечує організацію робіт з рятування людей, гасіння пожежі, безпеку особового складу, збереження пожежно-рятувальної техніки та оснащення. Ніхто не має права втручатися в дії КГП або відмінити його накази під час управління оперативними діями сил та засобів з рятування людей і гасіння пожежі, не взявши на себе керівництво гасінням пожежі в установленому порядку.

Оперативні дії під час гасіння пожеж - **організоване** застосування сил і засобів пожежно-рятувальних підрозділів, спрямоване на рятування людей та гасіння пожеж. Оперативні дії проводяться з дотриманням безпеки праці і можуть проводитися в умовах високого психологічного та фізичного навантаження, підвищеного ризику, прямої небезпеки для життя і здоров'я учасників гасіння пожеж.

Особи, залучені до оперативних дій під час гасіння пожеж, повинні дотримуватися вимог охорони та безпеки праці.

Основним оперативним завданням осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та працівників пожежно-рятувальних підрозділів ОРС ЦЗ під час гасіння пожеж є рятування людей у разі виникнення загрози їх життю та гасіння пожеж.

Розвідка пожежі

Розвідка пожежі ведеться **безперервно** з моменту прибуття пожежно-рятувального підрозділу до місця виклику до її ліквідації з метою збирання відомостей для оцінки обстановки та прийняття рішення щодо організації оперативних дій.

Під час проведення розвідки необхідно встановити:

- наявність і характер загрози людям, їх місцезнаходження, шляхи та способи рятування;
- місце пожежі, що горить, та площу пожежі, шляхи розповсюдження вогню та продуктів горіння;
- загрозу вибуху та обвалення будівельних конструкцій і технологічного обладнання, наявність займистих, хімічно небезпечних і радіоактивних речовин, горючих газів, обладнання під тиском та електроустановок під напругою;
- місця і способи відключення електроенергії та комунальних мереж;
- можливі шляхи та напрямки введення сил і засобів;
- розташування найближчих джерел протипожежного водопостачання, первинних засобів пожежогасіння і можливість їх використання для гасіння пожежі;
- наявність та можливість використання установок пожежогасіння;
- необхідність евакуації майна та його захисту від небезпечних факторів пожежі;
- необхідність та місця розбирання конструкцій;
- наявність сонячних панелей та обладнання до них (інвекторів, трансформаторів, батарей тощо).

Оперативне розгортання сил і засобів після прибуття пожежно-рятувального підрозділу на пожежу проводиться **одночасно з розвідкою з урахуванням вимог безпеки праці і не повинне затримувати роботи з рятування та евакуації людей.**

Оперативне розгортання складається з таких етапів:

- підготовка до розгортання;
- попереднє розгортання;
- повне розгортання.

Під час оперативного розгортання ствольники виходять на визначені позиції найкоротшими та найбільш безпечними шляхами. Якщо на шляху є перешкоди, вживаються заходи щодо їх усунення (розкривання та розбирання конструкцій тощо) або забезпечується вихід на позиції іншими шляхами, у тому числі за допомогою ручних та автомобільних драбин, автопідіймачів тощо.

Під час оперативного розгортання пожежно-рятувальні автомобілі та ПТО розміщуються так, щоб:

- не заважати розставленню сил і засобів, що прибувають;
- забезпечити швидке зосередження сил і засобів на оперативних ділянках або їх евакуацію в разі небезпеки;
- забезпечити збереження рукавних ліній, виключити наїзд на них транспортних засобів, не ускладнювати за можливості дорожній рух поблизу місця пожежі;
- забезпечити місце для стоянки резервної пожежно-рятувальної техніки та можливість безперешкодного її виїзду на іншу пожежу.

Ручні та автомобільні пожежні драбини, автопідіймачі мають встановлюватися так, щоб у разі розповсюдження пожежі не були відрізані вогнем або не опинилися в зоні горіння.

Установка пожежних драбин навпроти вікон, з яких вибивається полум'я, допускається лише за умови їх захисту водяними струменями. Переміщення ручних і автомобільних пожежних драбин та автопідіймачів на нову позицію дозволяється тільки після сповіщення особового складу, який піднявся по них, із зазначенням шляхів повернення чи переходу на іншу позицію.

КГП зобов'язаний:

- провести розвідку, оцінити обстановку, визначити вирішальний напрямок та організувати оперативні дії сил і засобів на пожежі, поінформувати ВОЗ (ОКЦ);
- визначити необхідну кількість сил і засобів для проведення оперативних дій на пожежі. У разі необхідності викликати додаткові сили і засоби та організувати їхню зустріч;
- організувати та особисто очолити рятування людей, використовуючи для цього наявні сили і засоби, ужити заходів щодо запобігання паніки;
- організувати (за потреби) знеструмлення об'єкта, відключення його від газопостачання;
- залежно від обстановки створити Штаб на пожежі, визначити місце його розташування, призначити НШ, НТ, НОД, інформацію за допомогою засобів радіозв'язку довести до відома всіх учасників гасіння;
- створити за потреби оперативні дільниці на пожежі, визначити завдання їх керівникам;
- безперервно слідкувати за обстановкою на пожежі та приймати рішення відповідно до її зміни;
- організувати введення в дію сил і засобів, що прибувають, з урахуванням обраного вирішального напрямку, забезпечити безперебійну подачу вогнегасних речовин на гасіння пожежі;
- створити резерв сил і засобів та організувати на тривалих пожежах позмінну роботу особового складу для його відпочинку і переодягання в сухий одяг тощо;
- у разі залучення на пожежу значної кількості сил і засобів виділити в розпорядження НТ помічників, за потреби організувати групу тилу, забезпечити її транспортом і засобами зв'язку;
- організувати (за потреби) пункт медичної допомоги;
- організувати (за потреби) контрольно-пропускні пункти для контролю за входом до задимленої (зараженої) зони та виходом з неї сил і засобів залучених служб;
- установити взаємодію з аварійними службами населеного пункту (об'єкта), які залучаються до гасіння пожежі;
- організувати за можливості евакуацію майна;
- інформувати Штаб на пожежі про прийняті рішення на оперативні дії сил і засобів, а також про місце свого перебування;
- під час гасіння пожежі підтримувати постійний зв'язок із ВОЗ (ОКЦ) та періодично інформувати про обстановку та прийняті рішення. Під час інформування вказати точну адресу пожежі та назву об'єкта, що горить (горіло), місце виникнення пожежі, її орієнтовну площу, необхідність рятування (евакуації) людей чи тварин, скільки їх врятовано (евакуйовано), чи є небезпека розвитку пожежі, загроза вибуху, дані про викид радіоактивних або небезпечних хімічних речовин, які сили і засоби введено в дію, чи потрібні додаткові сили і засоби;
- у разі прибуття на пожежу старшої за посадою особи, доповісти про обстановку, прийняті рішення для гасіння пожежі та рятування людей, які сили і засоби зосереджено на місці пожежі, уведено в дію та викликано додатково;
- особисто впевнитися в ліквідації пожежі, визначити необхідність і тривалість догляду за місцем ліквідованого горіння;
- ужити заходів щодо збору відомостей для підготовки інформації про пожежу, збереження за можливості від надмірних руйнувань первинного місця виникнення пожежі та предметів, що могли бути причиною пожежі;
- вимагати від учасників гасіння пожежі дотримання правил безпеки праці;
- визначити порядок повернення з місця пожежі пожежно-рятувальних підрозділів і аварійних служб.

Під час визначення необхідної кількості додаткових сил і засобів для гасіння пожежі КГП повинен урахувувати:

- на скільки пожежа може поширитися до прибуття додатково викликаних сил і засобів;
- потрібну кількість сил і засобів для подачі вогнегасних речовин, необхідність підвезення води чи організації її перекачування;
- обсяг робіт з рятування людей, розкриття і розбирання конструкцій будівель та евакуації майна;
- необхідність залучення спеціальних аварійних служб.

У разі зміни обстановки на пожежі КГП повинен провести перегрупування сил і засобів для безперервного здійснення оперативних дій на вирішальних напрямках. Накази на проведення оперативних дій повинні бути короткими, точними та зрозумілими. Залежно від змісту накази можуть доводитися до виконавців безпосередньо КГП, через Штаб на пожежі, за допомогою технічних засобів зв'язку або через зв'язкових.

КГП має право:

- віддавати накази щодо організації гасіння пожежі та вимагати їх виконання від усіх залучених підрозділів;
- приймати рішення щодо припинення оперативних дій у разі загрози життю та здоров'ю учасників гасіння;
- на безперешкодний доступ до всіх житлових, виробничих та інших приміщень, а також на застосування будь-яких заходів, спрямованих на рятування населення, запобігання поширенню вогню та ліквідацію пожежі;
- на повну та достовірну інформацію, у тому числі про об'єкти і території, на яких проводиться гасіння пожеж;
- використовувати планшет під час гасіння пожеж;
- використовувати безпілотні системи для проведення розвідки та гасіння пожеж.

Управління силами та засобами під час гасіння пожежі

Управління силами та засобами на пожежі - діяльність КГП і Штабу на пожежі, яка здійснюється з метою успішного ведення оперативних дій залежно від обстановки.

Керівництво гасіння пожежі залежно від кількості сил і засобів ОРС ЦЗ, що прибули на пожежу, здійснює:

- за умови роботи одного підрозділу - старша за посадою особа цього підрозділу;
- за умови роботи двох і більше підрозділів - старша за посадою особа підрозділу, у районі виїзду якого (на об'єкті, що обслуговується на підставі договорів) виникла пожежа, або старша за посадою особа органу управління гарнізону ОРС ЦЗ, яка має допуск до керівництва гасіння пожежі.

Старша за посадою особа органу управління або підрозділу, яка прибула на пожежу, де вже задіяні сили і засоби ОРС ЦЗ, зобов'язана:

- оцінити обстановку та встановити правильність організації оперативних дій з рятування людей і гасіння пожежі;
- визначити необхідність залучення додаткових сил і засобів до місця пожежі.

Якщо КГП не забезпечує управління оперативними діями сил та засобів з рятування людей і гасіння пожежі, старша за посадою особа, яка прибула до місця пожежі, повинна взяти керівництво гасіння пожежі на себе.

Моментом прийняття на себе керівництва гасінням пожежі старшою за посадою особою, є оголошення свого рішення КГП, оповіщення НШ, НТ та НОД на пожежі або віддання на місці пожежі наказу щодо управління силами та засобами. Інформування учасників гасіння пожежі про зміну КГП здійснюється всіма доступними способами та засобами одразу після прийняття цього рішення за формою: «Прийняв керівництво гасінням пожежі на себе! (Зазначити позивний)». Інформація про зміну КГП невідкладно передається до ВОЗ (ОКЦ).

Старша за посадою особа, яка виконує обов'язки КГП, за потреби відбуття до місця іншої пожежі, на яку оголошено вищий номер виїзду, або небезпечної події, що може призвести до більш тяжких наслідків, зобов'язана призначити нового КГП. Залежно від обстановки на пожежі для управління силами і засобами пожежно-рятувальних підрозділів КГП може організовувати Штаб на пожежі та оперативні дільниці.

Під час роботи на пожежі трьох і більше відділень на основних пожежно-рятувальних автомобілях призначається НТ.

У разі раптової зміни обстановки на пожежі та неможливості своєчасного отримання наказів від КГП керівник оперативної дільниці (ланки, відділення) повинен діяти самостійно, керуючись вимогами «Статуту дій...», з подальшою доповіддю КГП.

Забезпечення безпеки особового складу

Оперативні дії, спрямовані на рятування людей та гасіння пожеж, можуть проводитися в умовах високого психологічного та фізичного навантаження, підвищеного ризику, прямої небезпеки для життя і здоров'я особового складу пожежно-рятувальних підрозділів. Особи рядового і начальницького складу та працівники пожежнорятувальних підрозділів, залучені до оперативних дій під час гасіння пожежі, повинні особисто дотримуватися вимог охорони та безпеки праці.

Забороняється допускати до гасіння пожеж особовий склад, який не пройшов професійної підготовки, навчання з домедичної допомоги та перевірки знань з питань охорони праці, періодичний медичний огляд, не має спеціального захисного одягу і засобів захисту органів дихання та зору, що захищають від небезпечних факторів пожежі, та не входить до оперативних розрахунків пожежно-рятувальних підрозділів. Кожен учасник гасіння пожежі повинен дотримуватися вимог безпеки праці, слідкувати за зміною обстановки, поведінкою будівельних конструкцій, станом технологічного обладнання.

У разі виникнення небезпеки негайно шляхом подачі встановленого сигналу попередити всіх працюючих на небезпечній ділянці та керівника гасіння пожежі для забезпечення негайного відводу особового складу в безпечне місце.

Керівник гасіння пожежі та начальники оперативних дільниць повинні слідкувати за виконанням норм безпеки праці підпорядкованим особовим складом. Керівник гасіння пожежі повинен через штаб на пожежі, начальників оперативних дільниць вимагати від усіх учасників гасіння пожежі дотримання правил безпеки праці та інформувати учасників гасіння пожежі про виникнення загрози їх життю або здоров'ю.

Основні тактичні аспекти управління

1. Оцінка обстановки

КГП повинен швидко проаналізувати ситуацію, зокрема:
характер і масштаб події;
джерела небезпеки;
наявність людей у зоні ураження;
можливість поширення пожежі або її небезпечних факторів;
наявні сили і засоби.

2. Прийняття рішення

Рішення КГП включає:
визначення ВНОД;
постановка завдань підрозділам;
раціональний розподіл сил і засобів;
вибір способів ліквідації пожежі або НС.
Рішення має бути:
швидким;
обґрунтованим;
зрозумілим для підлеглих.

3. Організація управління

КГП забезпечує:
створення штабу на пожежі та оперативних дільниць;
організацію зв'язку;
взаємодію між службами (ДСНС, поліція, медики, комунальні служби);
контроль за виконанням поставлених завдань.

4. Координація дій сил і засобів

Під час гасіння пожеж та проведенні АРР важливо:
узгодити дії між підрозділами;
уникнути незлагоджених або хаотичних дій;
оперативно реагувати у разі зміни обстановки.

5. Забезпечення безпеки особового складу

КГП зобов'язаний:
оцінювати ризики для рятувальників;
контролювати використання засобів індивідуального захисту;
організувати медичне забезпечення;
не допускати невиправданого ризику.

6. Відповідальність КГП

Керівник гасіння пожежі несе відповідальність за:
правильність прийнятих рішень;
ефективність використання сил і засобів;
безпеку особового складу;
своєчасну організацію рятувальних робіт.

Ефективність дій керівника залежить від:

професійної підготовки;
досвіду роботи;
швидкості прийняття рішень;
якості проведення розвідки та достовірності інформації;
злагодженості роботи підрозділів;
наявності сил та засобів.